

Manuali

për aksesin e gazetarë
dhe studiues në dokumentet
e ish-Sigurimit të Shtetit

Manuali për aksesin e gazetarë dhe studiues në dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit

Hyrje

Në vitin 2015, rreth 25 vjet pas përfundimit të sundimit komunist në Shqipëri, me ligj të veçantë nga Kuvendi i Shqipërisë u krijua Autoriteti për Informimin mbi Dokumentet e Ish-Sigurimit të Shtetit, shkurt AIDSSH. Ligji nr. 45/2015, datë 30.4.2015 “Për të drejtën e informimit për dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit të Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë” rregullon mënyrën e aksesit në dosjet e të ashtuquajturit Sigurimi i Shtetit (policia sekrete) në Shqipërinë komuniste, si dhe përcakton parimet dhe rregullat e veprimtarisë së punës së Autoritetit. Ligji ka ndryshuar dy herë, në vitin 2020 dhe 2022, me qëllim lehtësimin e aksesit dhe zgjerimin e portofolit të Autoritetit.

Hartimi i këtij manuali i vjen në ndihmë gazetarëve dhe studiuesve për të kuptuar aksesimin në dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit, i cili ka qenë aktiv gjatë periudhës komuniste shqiptare nga viti 1944 deri në vitin 1991. Manuali synon të shpjegojë procesin, bazën e punës së Autoritetit dhe të japë disa udhëzime për publikimin dhe përdorimin e dokumenteve të aksesuara. Ai dëshiron të jetë një burim për të mundësuar dhe lehtësuar aksesin në të dhënat dhe udhëzuesin në përdorimin e këtyre dokumenteve të veçanta dhe unike.

Vetë natyra e dokumenteve kërkon - më shumë se me shumë dokumente të tjera arkivore - një kuptim të madh të kontekstit historik të origjinës së tyre. Në dokumentet e ish-Sigurimit dokumentohet represioni shtetëror në formën e torturave, vrasjeve, gjyqeve politike, zhdukjeve me forcë, fatkeqësive të organizuara në karrierë. Gjithashtu aty dokumentohet përdorimi i shumë qytetarëve të rregullt, zyrtarëve partiakë dhe të tjerëve si informatorë në mbështetje të sundimit të partisë komuniste. Si rezultat, të dhënat e dokumentuara kanë shpesh të dhëna shumë personale dhe sensitive. Ekspozohen autorët, bashkëpunëtorët dhe viktimat e kohës, si dhe procedurat dhe mekanizmat e një aparati sigurie në shërbim të sundimit autoritar.

Këto përgjime nuk ishin menduar kurrë të lexoheshin jashtë kontekstit të tyre origjinal. Rrjedhimisht, ato janë shkruar në kuadrin e veprimtarisë së fshehtë dhe vetëm në shërbim të synimeve të Sigurimit. Ato gjithashtu kanë shërbyer për qëllime të ndryshme brenda aparatit të Sigurimit të Shtetit. Si çdo burim tjetër historik, ato nuk portretizojnë “të vërtetën”, por përbëjnë një dokumentacion autentik të asaj që ndodhi nga pikëpamja e aparatit të sigurisë.

Aksesi në dosjet e ish-Sigurimit është një proces ku përfshihen: një procedurë aplikimi dhe një proces i udhëhequr drejt aksesit vetëm në dosjet e kërkuara. Është mirë që kërkuesi mbi dosjet e ish-Sigurimit të studiojë sa më shumë që të jetë e mundur periudhën historike përkatëse përpara se të lexojë për të qenë në gjendje të kuptojë më mirë dokumentet.

Për vetë natyrën e tij, informacioni ende mund të ekspozojë publikisht personat përgjegjës ose të prekur, të gjallë ose të vdekur, ose të afërmit e tyre dhe brezat e ardhshëm. Për këtë arsye nevojitet një qasje të kujdesshme: mbrojtja e informacionit për viktimat dhe vënia në dispozicion e identitetit të atyre që kanë vepruar në emër të Republikës Popullore të Shqipërisë është parimi drejtues i ligjit. Qëllimi i tij është të çojë më tej dialogun mbi një të kaluar diktatoriale për të përmirësuar demokracinë e Shqipërisë bashkëkohore.

Struktura e manualit përfshin: - sfondin e përgjithshëm mbi historinë e Sigurimit në Shqipërinë komuniste; - bazat ligjore të veprimtarisë së AIDSSH-së; - të drejtat dhe detyrat gjatë publikimit të dokumenteve; - ilustrimi i rezultateve mbi disa raste studimore të hulumtimit dhe publikimit të suksesshëm ose të dështuar; - bibliografi të librave dhe ueb-faqeve përkatëse për të shoqëruar lexuesin e ardhshëm të dosjeve Sigurimi.

Çfarë ishte Sigurimi?

Për të ndërmarrë një kërkim arkivor, fillimisht është e nevojshme njohja me historikun, strukturën organizative dhe rregullat procedurale të institucionit që i përket fondi i dokumenteve që do të shqyrtohen. Kjo merr një rëndësi të veçantë nëse ky institucion është organ sekret dhe jo i hapur për publikun, pasi gjatë kërkimit dhe interpretimit të dokumenteve duhet kuptuar si fillim konteksti i origjinës së tyre. Për këtë arsye, pjesa hyrëse në leximin e dosjeve të Sigurimit fillon me një historik të shkurtër të Drejtorisë së Sigurimit të Shtetit (OSSH).

Drejtoria e Sigurimit të Shtetit, e quajtur ndryshe “Sigurimi”, i ka fillesat gjatë Luftës Antifashiste Nacional-Çlirimtare me të ashtuquajturat “Seksionet e Mbrojtjes së Popullit” dhe filloi funksionimin zyrtarisht më 14 dhjetor 1944. *Sigurimi ishte shërbimi i sigurisë kombëtare, i inteligjencës dhe policisë sekrete të Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë.* Ky organ ka funksionuar përgjatë periudhës dhjetor 1944 - korrik 1991, që përkon me regjimin totalitar të instaluar në Shqipëri. *De jure* detyra e tij ishte që të mbronte Shqipërinë nga rreziqet, por *de facto* Sigurimi shërbeu për të shtypur veprimtarinë politike tek popullata dhe për të ruajtur jetëgjatësinë e sistemit politik në pushtet.

Në gusht të vitit 1946, Drejtoria e Mbrojtjes së Popullit mori emrin me të cilin njihet edhe sot “Drejtoria e Sigurimit të Shtetit” ose “Sigurimi i Shtetit” dhe kaloi në varësi të Ministrisë së Punëve të Brendshme. Me ndarjen administrative territoriale të vitit 1947, Sigurimi u organizua disa herë deri në vitin 1991, bazuar platformave politike dhe organizative, të cilat pësuan disa ndryshime përgjatë viteve.

Sigurimi kishte selinë kombëtare në Tiranë dhe ishte shpërndarë në njëzet e gjashtë rrethet e Shqipërisë. Ai u organizua më tej në seksione që mbulonin fushat e mëposhtme: Kundërzbulimi; Lufta kundër bandave, organizatave dhe grupeve kundërrevolucionare; Mbrojtja e ekonomisë socialiste; Evidenca operative; Vëzhgimi dhe kontrolli i përfaqësive diplomatike; Hetuesia, shifra dhe sekretaria.

Gjatë gati 50 viteve të ekzistencës së tij, Sigurimi, ashtu si udhëheqja komuniste, kaloi nëpër faza të ndryshme terrori dhe represioni, sundimi dhe rregulli. Kështu që kur të lexoni një dosje, është e dobishme të kuptoni njësinë organizative që e ka prodhuar, të dhënat dhe pozicionin e saj brenda organizatës, si dhe periudhën historike dhe analizën e saj.

Strukturat e Sigurimit nuk kujdeseshin vetëm për krijimin e fabrikimin e dosjeve, por fatkeqësisht edhe për asgjësimin e tyre. Një numër i madh dokumentesh rezultoi i asgjësuar, por kjo procedurë në shumicën e rasteve është e dokumentuar nëpërmjet procesverbaleve të asgjësimit të cilët janë pjesë e fondeve arkivore.

Baza ligjore për qasjen në Dosje dhe Autoriteti

Qasja në dosjet e Sigurimit bazohet në dispozitat e Ligji nr. 45/2015, “Për të drejtën e informimit për dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit të Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë”, i ndryshuar në vitin 2020 dhe 2022. Ky ligj përcakton dhe rregullat për AIDSSH-në.

Sipas ligjit, AIDSSH mbledh, ruan, administron dhe përdor dokumentet e ish-Drejtorisë së Sigurimit të Shtetit në përputhje me këtë ligj, duke përdorur sipas nevojës informacionin e dhënë nga Regjistri Qendror i Gjendjes Civile.

AIDSSH është organ kolegjal me kompetenca dhe përgjegjësi që rrjedhin nga ky Ligj i posaçëm (45/2015), si dhe shtesat dhe ndryshimet e tij. Bordi i tij drejtues votohet nga Kuvendi i Shqipërisë me një mandat pesëvjeçar, dhe e drejton Autoritetin në mënyrë të pavarur, në përputhje me ligjin.

Përveç bordit drejtues, i cili përbëhet nga një kryetare dhe katër anëtarë të bordit, Autoriteti ka katër drejtori.

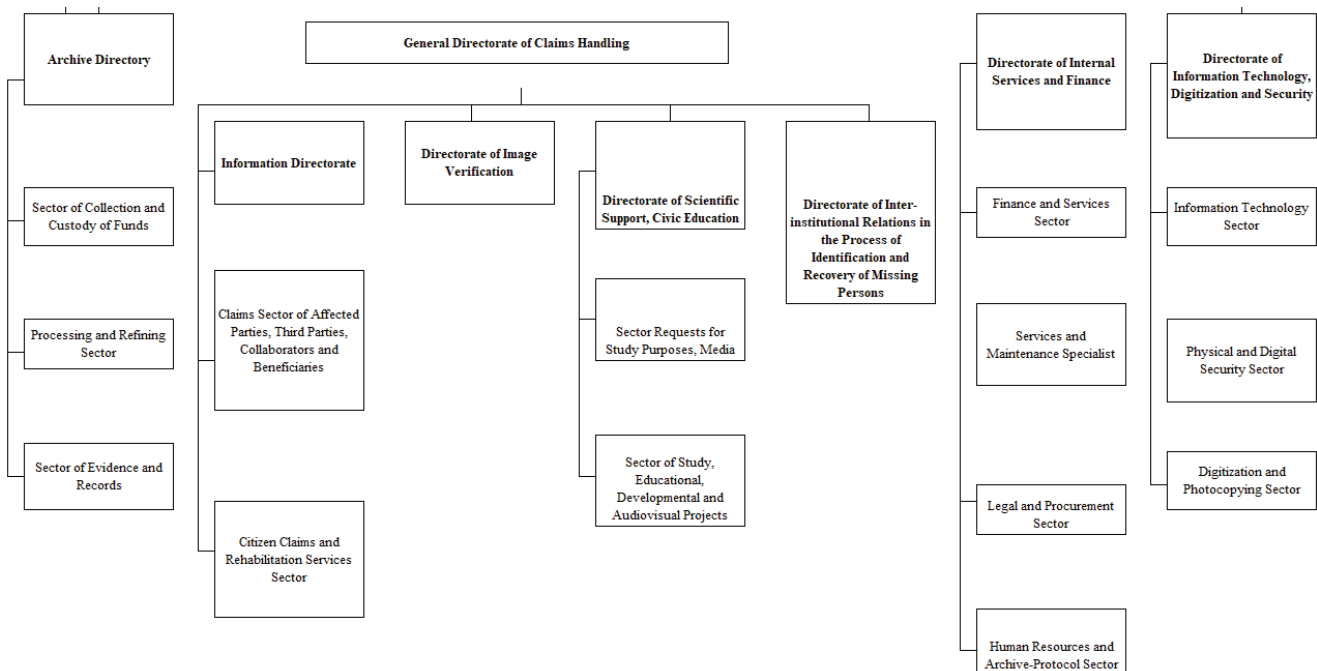
Drejtoria e Arkivit (1) merret me mbledhjen, përpunimin, indeksimin, ruajtjen dhe digjitalizimin e dosjeve të Sigurimit, që AIDSSH-ja i merr dhe i deklasifikon nga organet e tjera qeveritare në mënyrë të vazhdueshme.

Drejtoria e Përgjithshme e Trajtimit të Kërkesave (2) ndahet në drejtoritë e mëposhtme:

- Drejtoria e Informacionit,
- Drejtoria e Verifikimit të Figurave,
- Drejtoria e Mbështetjes Shkencore dhe Edukimit Qytetar, dhe
- Drejtoria e Marrëdhënieve Ndërinstitucionale në Procesin e Identifikimit dhe Rikuperimit të Personave të Zhdukur.

Drejtoria e Shërbimeve të Brendshme dhe Financës (3) dhe **Drejtoria e Teknologjisë së Informacionit, Digjitalizimit dhe Sigurisë (4)** ofrojnë shërbime për drejtoritë e tjera dhe funksionimin e Autoritetit.

Më së shumti, një gazetar apo studiues do të merret me Drejtorinë e Trajtimit të Kërkesave, dhe po këtu me **Drejtorinë e Mbështetjes Shkencore dhe Edukimit Qytetar**. Kjo drejtori u ofron informacione nga dosjet e Sigurimit studiuesve apo gazetarëve, të cilët kanë qasje në këto informacione në bazë të ligjit.

STRUKTURA E AUTORITETIT

Autoriteti ka përgjegjësi të madhe për mbledhjen dhe ruajtjen e dosjeve të Sigurimit, si dhe për t'i bërë ato të aksesueshme. Personeli i Autoritetit është partner i vazhdueshëm për gazetarin në procesin e vendimmarrjes për leximin e dosjeve. Fakti që ka procedura të brendshme, të parashikuara me ligj, dhe që të dhënat e viktimave në dosje duhen mbrojtur, do të thotë se nuk ofrohet qasje e menjëhershme për asnjë lloj dokumenti. Megjithatë, Autoriteti përpiqet të jetë sa më transparent dhe ndihmues për procesin, brenda kuadrit ligjor.

Kushtet për qasjen në dosje për mediat

Qasja në dosjet e Sigurimit rregullohet me ligj për qëllime të përcaktuara. Në bazë të Nenit 10 të Ligjit nr. 45/2015, Autoriteti ka përgjegjësi të sigurojë qasje në informacion dhe “të japë informacione dhe njoftime mbi dokumentet, si dhe të garantojë shqyrtimin dhe dorëzimin e tyre për kërkuesit.”

Nenet 36 deri në 38 rregullojnë vënien në dispozicion të dosjeve për qëllime kërkimore dhe historike, si dhe për median. Në logjikën e ligjit, ky qëllim lidhet me publikimin e “shqyrtimit historik të veprimtarisë së ish-Sigurimit të Shtetit” për të ecur përpara me dialogun për të kaluarën. Gjithashtu, edukimi qytetar është një tjetër qëllim legjitim për qasjen në dosje, sipas këtij neni.

Kjo do të thotë se gazetarët kanë të drejtë ligjore për të pasur qasje në dosjet e Sigurimit, sepse ata duan të shqyrtojnë të kaluarën.

Në këtë kontekst, Autoriteti ka për detyrë të ekuilibrojë interesin publik për dosjet me të drejtën e privatësisë së personave që janë pjesë e dosjeve.

Duke zbatuar rregullat dhe procedurat e hollësishme pas kërkesës, Autoriteti garanton për çdo rast të drejtën e privatësisë për palët e prekura nga veprimtaria e Sigurimit dhe palët e treta. Nëse një gazetar ka qenë në kontakt me një viktimë dhe viktimja ka dhënë lejen e tij/saj për qasje në dosjet që kanë të bëjnë me të, ky pëlqim bën të mundur që gazetari të përdorë më pas emrin në publikim. Përndryshe, emrat nuk mund të publikohen. (Shih gjithashtu “Koha e pritjes dhe leximi i dosjeve”). Nuk mbrohet me ligj identiteti i atyre që kanë vepruar në emër dhe në shërbim të ish-Sigurimit të Shtetit pasi kanë mbushur moshën 18 vjeç, si për shembull punonjësit, bashkëpunëtorët apo personat e favorizuar të ish-Sigurimit të Shtetit.

Një gazetar mund të bëjë kërkesë për vënien në dispozicion të dosjeve përmes një formulari, i cili mund të gjendet lehtësisht në faqen e internetit të Autoritetit.

Është e detyrueshme të vërtetohet se gazetari i përket një organi të caktuar mediatik. Kjo mund të realizohet ose përmes një mjeti që vërteton lidhjen e saj ose të tij me një media, si adresë e-maili ose kartë identifikimi si gazetar, nëse personi është gazetar i pavarur. Është gjithashtu e detyrueshme që në kërkesë të përcaktohet një temë specifike, personi/at, rrethana historike ose mekanizmi i policisë sekrete.

ËSHTË E RËNDËSISHME TË KINI PARASYSH KUR ZGJIDHNI NJË TEMË PËR KËRKESËN

Formulimi i kërkesës së medias bazohet në një interes për të kaluarën.

Sipas ligjit, mediave u lejohet të kenë qasje në dosje me qëllim që të niset një diskutim publik për rivlerësimin e të kaluarës komuniste. Kjo do të thotë se në qendër të kërkesës qëndron interesi për mënyrën se si funksiononte Sigurimi dhe se si ajo veprimtari ka ndikuar te njerëzit në të kaluarën.

Kërkesa mund të niset nga një ngjarje aktuale, por interesi për të vlerësuar të shkuarën duhet të jetë më i madh se lajmet e ditës. Vetëm nëse vlerësimi i të kaluarës mundëson sqarimin e proceseve apo ngjarjeve politike bashkëkohore, vlerësimi politik mund të tejkalojë vlerësimin historik në kërkesë. Megjithatë, ky është një përjashtim që ndodh rrallë.

Duke patur parasysh kapacitetet e kufizuara të Autoritetit dhe për një trajtim të barabartë të të gjitha kërkesave, çdo projekt kërkimor duhet të jetë i kufizuar në tematikë në mënyrë që të jetë e mundur

të kryhen të gjitha kërkimet e mundshme arkivore. Kjo do të thotë se kërkuesi duhet të jetë sa më i saktë dhe specifik me emrat, datat, vendndodhjet dhe ngjarjet në formularin e kërkesës. Kjo jo vetëm që do ta bëjë më të mundshëm pranimin e kërkesës, por gjithashtu do të çojë në një kërkim arkivor më efikas dhe të suksesshëm.

Nëse një kërkues nuk ka të dhëna të sakta, e megjithatë mendon se dosjet mund të përmbajnë informacionin e nevojshëm për një histori të synuar, qasja më e mirë është të kontaktohet Autoriteti për t'u konsultuar se si duhet formuluar tema në mënyrë që kërkesa të jetë e suksesshme.

Është e rëndësishme të mendoheni mirë në formulimin e kërkesës. Nëse kërkesa është shumë e kufizuar, p.sh. duke përmendur vetëm një datë, atëherë rezultati do të jetë që nuk do të gjendet asnjë dokument. Nuk do të jepet asnjë informacion që nuk është përcaktuar në kërkesë. Për shembull, nëse objekti i kërkesës suaj do të ishte "Mbikëqyrja e hotelit X në vitet 1982-1985", nuk do t'ju jepej asnjë informacion për vitin 1979. Kjo mund të mos jetë e nevojshme, meqenëse kërkuesi po kërkon ngjarje specifike historike që kanë ndodhur në periudhën e shënuar në kërkesë.

Kërkesa për qëllime kërkimore përcakton parametrat e kërkimit arkivor.

Nëse një dosje përmban informacione mbi temën e kërkimit, por edhe për tema të tjera, kërkuesi do të shohë vetëm atë pjesë të dosjes që ka lidhje me kërkesën e tij/saj. Informacionet e tjera do të redaktohen.

Nëse nga ana tjetër, një kërkues ka bërë një formulim shumë të gjerë, është e pamundur të fillohet kërkimi në arkiva. Nëse kërkesa nuk ka një elementë përcaktues, kërkuesit pranë Autoritetit nuk kanë mundësi të fillojnë procesin e kërkimit. Sasia e materialit është shumë e madhe dhe nuk mund të fillohet kërkimi me një ide të paqartë të asaj që po kërkohet.

Këshillohet që të kontaktoni Autoritetin për të bërë pyetje dhe për të përdorur ndihmën e tij gjatë formulimit të kërkesës suaj. Modeli i formularit më poshtë jep një përshkrim të mirë të një aplikimi i cili mund të pranohet nga Autoriteti.

Për pyetje, telefononi në numrin e përgjithshëm të Autoritetit +35542210424 dhe kërkoni të lidheni me Drejtorinë e Kërkimit Shkencor dhe Edukimit Qytetar, ose dërgoni e-mail në adresën info@autoritetidosjeve.gov.al

**APPLICATION FORM
FOR RESEARCHERS/INSTITUTIONS/MEDIA**

<p>For questions, please contact: E-mail: info@autoritetidosjeve.gov.al Web: www. autoritetidosjeve.gov.al</p> <p><i>note: Please fill in the form carefully and clearly with the information below requested, IN CAPITAL LETTERS IN BLU COLOR.</i></p>	<p>SPACE RESERVED ONLY TO THE AUTHORITY FOR INFORMATION ON FORMER STATE SECURITY FILES</p>
--	--

SECTION A: INFORMATION FOR THE APPLICANT

1. Applicant Institution Person

If the applicant is an institution fill in the field nr. 2, if applicant is a person fill in the fields from 3 to 17.

2. Name of the Institution

3. Name 4. Surname

5. Father's name 6. ID No. of identification

7. Gender Male Female 8. Birthday

9. Birthplace 10. Citizenship

11. Address

12. City 13. District

14. Postcode 15. E-mail

16. No. Cell. 17. No. Tel.

SECTION B: SPECIFIC INFORMATION FOR THE APPLICANT

18. The applicant submits a request in the quality of:

☐ Institution	☐ Researcher
☒ Media	☐ Civil Agency
☐ Student	☐ Other

19. The applicant submits a request for information on:

☐ Scientific research	☐ Civil Education
☐ Course assignment	☐ Other <input type="text" value="TV"/>

Specify

Në vijim është një model formulari i një kërkesë që do të pranohet:

SECTION C: DATA RELATING TO IDENTIFICATION OF THE ARCHIVE DOCUMENTS

20. To determine: i) Search in the archive fund; ii) the place and the time when the event has happened, date, month, year; iii) the period in which the search will be included iv) as well any details or other information facilitating the search of the data (to be attached the documentation, if any).

Object of the request: DOCUMENTS CREATED BY THE FORMER STATE SECURITY REGARDING CULTURAL EXCHANGES BETWEEN ALBANIA AND LATIN AMERICAN COUNTRIES. SPECIFICALLY, DOCUMENTS ARE REQUESTED OF THE SURVEILLANCE OF SOME WRITERS FROM LATIN AMERICA WHO VISITED ALBANIA DURING THE COMMUNIST PERIOD: J.A; J.S; L.H; B.S.
THE PURPOSE OF THE REQUEST: THE RESEARCH IS DONE FOR THE REASONS OF A COMPLETE STUDY (IN WHICH I'AM INCLUDED) ABOUT THE CULTURAL TIES BETWEEN THE COUNTRIES OF LATIN AMERICA AND THE COUNTRIES OF EKSTREM EUROPE during the COLD WAR.

Section C: Submitted Documentation

- Authorization from the institution/NPO/Media
- Court Decision as NPO/Media
- Copy of the ID card for the applicant/authorized person
- Confirmation from the professor

SECTION F: SUBSCRIPTION OF THE DECLARATIONS

Declaration on the use of the documents only for the purpose requested (required):

I declare under my personal responsibility that the information and documentation received by the Authority will be used only for the purpose sought. I declare that the information and documentation will not convey to other persons.

Signature of the Applicant

Amil Tahir

Name Surname Signature

Statement on making available the work (copyright):

- I don't agree that the paper should be made available to interested parties.
- I agree that the paper should be made available to the interested parties.

Statement for submission to the Authority of a copy of the paper prepared with the documentation of the Fund's Archive.

I agree that a copy of the work carried out through consultation with the documentation drawn up by the Authority shall be submitted to the Authority's Library.

Signature of the Applicant Name Surname Signature

Amil Tahir

The right to seek information and make available the documents according to law no. 45/2015 "On the Right to Information on Former State Security Documents of The Socialist Republic of Albania", is conducted by the individual applicant, addressing the Authority for the Information on Former State Security Documents, through the postal service or at the Authority's information office.

01012024

Signature of the Applicant

Name/Surname Signature

Amil Tahir

Date Month Year

Koha e pritjes dhe leximi i dosjeve

Kërkesa, dhe më pas dokumentet e gjetura gjatë kërkimit, kalojnë në një proces të brendshëm miratimi. Pasi pranohet kërkesa, mund të duhet një javë deri në gjashtë muaj që të vijnë rezultatet nga arkivi. E gjitha varet nga numri i dosjeve që duhet të konsultohen dhe disponueshmëria ose ekzistenca e dokumenteve.

Ndonjëherë duhet të lexohen mijëra faqe përpara se të gjendet diçka për temën e kërkuar. Kjo kërkon kohë dhe mund të bëhet vetëm nga anëtarët e Autoritetit për arsye të privatësisë. Autoriteti përpiqet të jetë sa më efikas, duke qenë se punon me një staf të vogël.

Nëse një kërkues ka një afat sa i përket temës me të cilën po punon, këshillohet që ta shënojë një gjë të tillë në formularin e kërkesës.

Në rastet kur dokumentet janë publikuar nga një gazetar tjetër, disa kopje të vëna në dispozicion më parë për atë histori mund të rivihen në dispozicion në një kohë shumë të shkurtër.

Pasi vijnë rezultatet nga arkivi dhe miratohen për lexim, kërkuesi do të ftohet në sallën e leximit të Autoritetit ose do të marrë një link për të shkarkuar një kopje të digjitalizuar të dosjeve përkatëse. Leximi i dosjeve kërkon jo vetëm njohje me kontekstin historik, por edhe njëfarë njohjeje me gjuhën e përdorur nga Sigurimi. Autoriteti dhe arkivistët e tij ofrojnë ndihmë për fjalët dhe përkthimin e tyre në gjuhën e kohës.

Para se gazetari të ketë mundësinë të lexojë dosje, në vendndodhje apo përmes shkarkimit, është e nevojshme që ai/ajo të nënshkruajë një formular përgjegjësie në lidhje me përdorimin e të dhënave private në dosje. Autoriteti u beson gazetarëve dhe studiuesve informacione të paredaktuara në procesin e leximit. Me nënshkrimin e deklaratës së përgjegjësisë, gazetari merr përsipër përgjegjësinë ligjore për të respektuar privatësinë e personave, informacioni i të cilëve nuk mund të bëhet publik.

Këtu mund të gjeni informacione rreth udhëzuesit për kërkesa studimore dhe mediatike: https://autoritetidosjeve.gov.al/uploads/Udhezues%20per%20studiues%20dhe%20gazetare_2024.pdf
Ky është një link që ju çon drejtpërdrejt tek deklaratat e përgjegjësisë: <https://autoritetidosjeve.gov.al/files/uploads/Formulare%20Pershkrimi/Deklarate%20Pergjegjesie,%20miratuar%20ne%20mb.05.10.2023ok.pdf>

Në momentin që keni marrë dosjet dhe jeni ulur në tavolinë ose para kompjuterit me dosjet e digjitalizuara dhe filloni t'i lexoni, është një element i tretë që duhet marrë në konsideratë, krahas kontekstit historik dhe gjuhës specifike të përdorur. Këto janë rregullat organizative që diktojnë shkrimin e të dhënave. Ndaj, ju ndihmon të kuptoni elementët kryesorë të dokumenteve që të krijoni një ide të shpejtë në lidhje me to.

Më poshtë është një përmbledhje e përbërësve kryesorë të dosjeve arkivore të Autoritetit, por edhe të arkivave të tjera. Ato janë me rëndësi për analizimin dhe përdorimin e dosjeve arkivore.

Komponentët e një njësie arkivore

Pasqyra e mëposhtme ka për qëllim të ndihmojë në interpretimin e dokumenteve arkivore. Pjesa më e madhe e informacionit i referohet interpretimit të dokumentit historik dhe njësisë arkivore të cilës i përket.

Në kohën kur u shkrua, dokumenti ishte pjesë aktive e procedurave burokratike dhe kishte një funksion aktiv. Pasi arkivohet, ai humbet kontekstin e tij aktiv dhe organizohet sipas parimeve arkivore. Disa nga informacionet e mëposhtme, si informacioni rreth ruajtjes, i referohet proceseve arkivore për dokumentin historik nga arkivistët, të cilët e organizojnë atë në një bazë të dhënash për ta bërë gjetjen dhe marrjen e dokumentit më efektive.

Për një kërkues, konteksti historik i dokumentit aktiv është çelësi kryesor për interpretimin e tij.

Titulli i dokumentit:

Titulli i dokumentit përcakton qëllimin ose lëndën e tij, duke ofruar një përmbledhje të shkurtër të asaj çka përmban dokumenti. Titujt e dokumenteve kanë lidhje me çështjet që trajtohen në dosje, por kanë të bëjnë dhe me departamentin dhe personat përgjegjës.

Data:

Data tregon se kur është krijuar apo përfunduar dokumenti, duke na dhënë kështu kontekstin historik dhe organizimin kronologjik. Një interval datash në një dosje ose disa dosje tregon periudhën kohore të ngjarjeve që përmban dosja.

Autori/Krijuesi:

Është personi ose departamenti organizativ përgjegjës për krijimin e dokumentit. Kjo ndihmon për të identifikuar burimin dhe për besueshmërinë.

Formati:

Formati i referohet formës fizike ose elektronike të dokumentit, si për shembull dokument i printuar, pamje e skanuar, dokument në PDF apo dosje elektronike.

Përmbajtja:

Përmbajtja e dokumentit është informacioni thelbësor, që përfshin tekstin, imazhet, tabelat, grafikët ose çdo informacion tjetër që mund të përmbajë. Thellësia dhe cilësia e këtij informacioni mund të ndryshojë në varësi të llojit të dokumentit, i cili mund të jetë një raport, memo, letër apo kontratë. Një grup i madh dokumentesh në dosje shpesh kanë një inventar të brendshëm, një listë dokumentesh që ndodhen në dosje, që reflekton të dhënat në raporte, procesverbale, vendime, biografi, korrespondencë, ekstrakte, plane veprimi, detyra, si dhe datat përkatëse se kur janë krijuar dhe numrin e faqeve për secilin dokument.

Organizimi/Struktura:

Mënyra se si është strukturuar dhe organizuar dokumenti mund të përfshijë seksione, kre, paragrafë, nënçështje apo nënrenditje, që ndihmojnë në paraqitjen e informacionit në mënyrë logjike dhe koherente.

Organizimi i brendshëm i njësisë arkivore/dosjes në tërësi, e cila shpesh përfshin disa dokumente, tregon gjithashtu një histori. Renditja e dokumenteve arkivore që kanë të bëjnë me çështjen (që nënkupton renditjen e dokumenteve sipas ngjarjeve që kanë ndodhur), sipas kronologjisë (që përdoret në rastet kur, pas grupimit të dokumenteve sipas çështjes, bëhet renditja dhe sipas kohës), dhe në fund numërimi dhe vënia e numrit në fletë, që shënohet në pjesën e sipërme djathtas të fletës, vetëm me laps, dhe rrethohet vetëm nga specialisti që ka kryer procesin e organizimit të brendshëm të dokumentit.

Meta të dhënat:

Meta të dhënat ofrojnë informacione shtesë rreth dokumentit, si fjalë kyçe, emërtime ose përshkrime, të cilat mund të ndihmojnë në kërkimin dhe gjetjen e dosjes. Zakonisht shtohen nga arkivistët dhe gjithashtu gjenden në bazën e të dhënave të tyre kërkimore.

Nënshkrimet ose verifikimi:

Disa dokumente mund të përfshijnë nënshkrime ose shenja verifikimi për të treguar autenticitetin ose miratimin nga individët ose autoritetet përkatëse. Në përgjithësi, të gjitha dokumentet arkivore nga Arkivi i Sigurimit nënshkruhen nga autorët që i kanë krijuar, pavarësisht funksionit të tyre, domethënë nëse kanë qenë të persekutuarit apo persekutuesit. Emrat dhe funksionet në nënshkrimet e tyre evidentohen me shkrim dore, por edhe me makinë shkrimi.

Referencat/Citimet:

Nëse është e zbatueshme, një dokument i arkivuar mund të përmbajë citime ose referenca të burimeve ose dokumenteve të tjera të përdorura në krijimin e tij, ose për të mbështetur pretendimet e tij.

Informacioni i Ruajtjes:

Dokumentacioni që ka të bëjë me vetë procesin e arkivimit, përfshirë metodën dhe vendin e ruajtjes, apo meta të dhëna që kanë të bëjnë me ruajtjen e dokumentit.

Niveli i Klasifikimit:

Një tjetër element që vihet re në dokumentet arkivore të administruara nga arkivi i Autoritetit është niveli i klasifikimit “sekret shtetëror”. Këto nivele janë identifikuar në 2 kategori “Tepër sekret” dhe “Sekret”.

TEPER SEKRET
Mod. 4

Pushtka Teor

MINISTRIA E PUNËVE TË BRENDESHME

Dega Punëve Brendëshme
Rruga e Sigurimit, Tiranë

Nr. 841
841

DOSJE FORMULARE

Kategoria 2/A Nr. 261

për

Flet 288

Filloar 4.8. V. 1965
Nr. Arkivës _____

Mbaruar _____ V. 196
Nr. Volumit _____

Si ta publikoni informacionin e marrë nga dosjet?

Me mbarimin e leximit dhe marrjen e kopjeve të mundshme sipas parashikimeve të Ligjit, gazetari mund të prodhojë historinë e tij/saj brenda formatit të medias ku punon. Siç përcaktohet në deklaratën e konfidencialitetit, Autoriteti duhet të informohet me shkrim mbi datën e planifikuar të botimit.

Autoriteti është i gatshëm të ofrojë mbështetje, nëse gazetari nuk është i sigurt për mënyrën se si duhet të veprojë me të dhënat private nga dosjet e Sigurimit në shkrimin e tij/saj. Në këtë rast, pjesët përkatëse mund t'i dërgohen Autoritetit për të marrë mendim mbi çështje të mundshme të pajtueshmërisë me ligjin.

Nëse Autoriteti nuk konstaton shkelje sipas ligjit, publikimi mund të vazhdojë. Në rastet kur gazetari, duke shpërfillur dyshimet e Autoritetit për formën e publikimit, vendos që t'i publikojë gjithsesi dokumentet dhe t'i pasqyrojë ato pa bërë asnjë ndryshim, "Udhëzuesi për qasjen dhe përdorimin e arkivit të Autoritetit për Informimin mbi Dosjet e Ish-Sigurimit të Shtetit", në kapitullin 7, përcakton se nga ai moment gazetari i ndalohet kërkimi i mëtejshëm në arkivin e ish-Sigurimit të Shtetit. Me konstatimin e shkeljes, Autoriteti zbaton ligjin në fuqi për kundërvajtjet administrative (neni 42 i

Ligjit nr. 45/2015). Gjopa që mund të vendoset në këtë rast shkon nga 100,000 deri në 200,000 lekë. Nëse konstatohet se vepra është penale, çështja mund t'i kalojë prokurorisë.

Edhe nëse zbatohen të gjitha rregullat për qasjen në informacion dhe Autoriteti konstaton se artikulli ose lajmi ka respektuar rregullat e ligjit, gazetari është përsëri përgjegjës për paraqitjen e saktë të fakteve, si dhe kujdesin ndaj ligjeve të tjera, si legjislacioni për mbrojtjen e të dhënave, për shpifjen dhe për shtypin. Si me çdo çështje tjetër, edhe në rastin e raportimit mbi dosjet e ish-Sigurimit: Nëse një person mendon se nuk është pasqyruar saktë në një organ mediatik, e gjithë përgjegjësia për publikimin bie mbi organin mediatik.

Çfarë ndodh kur kërkesa ime nuk mund të realizohet?

Një arsye e thjeshtë se pse Autoriteti nuk e ka të mundur t'i përgjigjet një kërkesë kërkimore është kur për temën e kërkuar nuk mund të gjendet asnjë material arkivor. Një arsye është se dosjet janë shkatërruar në fazën e fundit të kohës aktive të Sigurimit. Meqenëse ka të dhëna shumë të kufizuara që dokumentojnë atë që u shkatërrua, është kryesisht e pamundur të dihet nëse një dokument specifik ishte pjesë e zhdukjes përfundimtare masive të dokumenteve. Sasia e skedarëve të shkatërruar është e konsiderueshme.

Arkivistët e Autoritetit zakonisht mund t'ju informojnë edhe për mundësinë që të dhënat në lidhje me kërkesën tuaj të ekzistojnë, por nuk janë ende të deklasifikuara, por do të kenë mundësi në të ardhmen e afërt të transferohen në koleksionin e arkivit të Autoritetit.

Nëse Autoriteti i Sigurimit nuk ka dosje për temën tuaj, mund të konsultoni dhe arkiva të tjera që mund të kenë informacione mbi temën. Gjatë komunizmit, institucione të tjera qeveritare kanë punuar me Sigurimin dhe kanë mbajtur dosjet e tyre për këtë bashkëpunim, ose kanë të dhënat e tyre për një ngjarje apo një person.

Në raste të rralla dosjet mund të përdoren në proces gjyqësor. Atëherë ato mund të vihen në dispozicion vetëm pasi të ketë përfunduar procesi. Autoriteti mund të përpiqet të japë një afat të përafërt kohor pritjeje, por kjo varet tërësisht nga procesi gjyqësor.

Shembuj të përdorimit publik të dosjeve të ish-Sigurimit

Kapitulli në vijim paraqet disa shembuj të qasjes në dosje, historitë e publikuara, efektet e publikimeve, si dhe rregullat e veçanta.

Të zhdukurit – nga një ide në një ligj të ndryshuar

Historia

Në vitin 2018, gazetarja dhe skenaristja Luljeta Progni iu drejtua Autoritetit me një ide të veçantë: Ajo donte të hidhte dritë mbi fatin e shumë të zhdukurve gjatë diktaturës komuniste dhe efektet afatgjata tek shqiptarët sot. Me hapjen e dosjeve të ish-Sigurimit u hap një shteg i ri për nxjerrjen në dritë të fakteve për ata që humbën jetën.

Me mijëra njerëz u arrestuan dhe u zhdukën nën sundimin komunist. Ata u vranë nga skuadrat e ekzekutimit ose u dënuan me punë të rëndë në kampet e punës nga ku askush nuk dëgjonte më për ta. Edhe sot e kësaj dite, ka mijëra familje shqiptare që nuk e dinë se çfarë ka ndodhur me njerëzit e tyre të dashur, duke lënë një lloj hijeje mbi familjet, në breza të tërë tashmë.

Znj.Progni iu drejtua Autoritetit me një listë me emra, vende dhe ngjarje, të cilat i kish hulumtuar përmes kontakteve të saj me familjet e të zhdukurve, si dhe nga arkiva të tjera dhe copëza lajmesh.

Qëllimi i saj ishte të tregonte historinë e dy personave të zhdukur nga dy familje, përmes dokumenteve, vizitave në vendngjarje dhe intervistave.

Kërkesa e saj u miratua dhe Autoriteti filloi kërkimin për projektin e Znj.Progni. Autoriteti arriti të gjente prova të arrestimeve dhe vendndodhjeve të burgimit të personave në fjalë.

Kërkimi i saj ecte përkrah përpjekjeve të Autoritetit, i cili kishte nisur që në fillimet e veta të trajtonte çështjen e të zhdukurve. Bashkimi i përpjekjeve dukej i efektshëm, pasi ndihmonte në informimin e publikut përmes një filmi. U vendos që të mbështetej realizimi i një dokumentari të bazuar tek hulumtimi. Dokumentari me titull “Të zhdukurit” u publikua më 30 gusht 2019, në Ditën Ndërkombëtare të të Zhdukurve. Që atëherë, dokumentari mund të shikohet nga kushdo dhe shërben si një mjet i edukimit qytetar.

Ju mund ta shihni dokumentarin në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=6qhgnoELRA>
Çfarë ndodhi më pas?

Nga viti 1991, Qeveria shqiptare ka miratuar më shumë se 24 akte ligjore që trajtojnë çështjen e viktimave të regjimit komunist. Qeveria punon, gjithashtu, me Komisionin Ndërkombëtar për Personat e Zhdukur (ICMP) për çështje. Progresi në drejtim të gjetjes së personave të zhdukur ka qenë i ngadaltë. (burimi: <https://balkaninsight.com/2023/09/19/institutional-obfuscation-frustrates-search-for-communist-era-victims-in-albania/>).

Me ngritjen e Autoritetit të Dosjeve të ish-Sigurimit dhe mbështetjen e tij për këtë çështje, si efekt i kërkimit dhe dokumentarit, pati një transferim përgjegjësish për këtë çështje. Ligji nr. 45/2015 “Për të drejtën e informimit për dokumentet e ish-Sigurimit të Shtetit të Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë” u ndryshua në vitin 2022, duke e ngarkuar Autoritetin zyrtarisht me detyrën të vazhdojë kërkimin e informacionit për të zhdukurit nga periudha komuniste.

Gjetja e një personi të zhdukur kërkon disa hapa. Hapi i parë është të zbulohet se kush ka humbur jetën dhe ku. Hapi i dytë është kërkimi i trupave në atë zonë dhe rikuperimi i tyre. Hapi i tretë është që familjeve t’u jepet mundësia që ta mbyllin këtë kapitull përmes një ceremonie.

Sipas Nenit 22/1 të Ligjit 45/2015, të ndryshuar në vitin 2022, Autoriteti bashkëpunon me institucionet shtetërore qendrore dhe vendore ose ato ndërkombëtare për procesin e identifikimit dhe rikuperimit të trupave të atyre që u zhdukën ose u ekzekutuan gjatë komunizmit, si dhe për marrjen e masave për të mbrojtur dhe ruajtur në mënyrën më të përshtatshme vendet që janë aktualisht apo do të identifikohen si vendvarrime.

Në këtë kontekst, është punuar edhe për t’i bërë publike vendet historike ku këta persona janë zhdukur, si kampet e punës dhe burgjet, për shembull në Shkodër, Maliq apo Tepelenë.

Mbani mend:

- Hulumtimi dhe botimi rreth këtij kapitulli të historisë së Shqipërisë mbetet një çështje mjaft e kohës. Shumë prej historive do të kontribuojnë në diskutimin se si të përballemi sot me të kaluarën.
- Ju vjen në ndihmë nëse gjeni personat që janë ende gjallë nga periudha komuniste dhe dëgjoni kujtimet e tyre. Kështu mund t’i shtoni informacione të rëndësishme asaj çka është shkruar në dosje.

Çështja e Martin Camaj – moskuptimi çon në dezinformim

Historia

Në korrik të vitit 2020, një portal online publikoi dokumente në lidhje me Martin Camaj (*1925-1992), shkrimtar, akademik dhe albanolog shqiptar, i cili u arrestua si kundërshtar i regjimit komunist

në vitin 1948. Dy muaj pas arrestimit ai u arratis në Jugosllavi për t'i shpëtuar dënimit, dhe që nga ai moment jetoi jashtë vendit. Ai pati një karrierë të gjatë dhe të suksesshme si akademik në Gjermani. Në vitin 2020, një autor që publikon online kishte bërë kërkesë për qasje në dosje dhe kishte publikuar dokumente nga një pjesë e saj ku thuhej se Martin Camaj kishte firmosur të ishte bashkëpunëtor i Sigurimit të Shtetit. Ky shkrim u publikua në portalin "Peizazhet e fjalës", ku thuhej se dy shkrimtarët shqiptarë, Ernest Koliqi dhe Martin Camaj, kanë qenë agjentë të shërbimeve të huaja sekrete, si UDB (Jugosllavi) dhe CIA (SHBA), duke denigruar figurën e një shkrimtari i cili, në fakt, ishte përndjekur nga Sigurimi i Shtetit.

Megjithatë, duke pasur parasysh dosjen e plotë për Martin Camaj, mbi 200 faqe të hartuara nga viti 1948 deri në vitin 1990, një element thelbësor i saj është një dosje e tipit 2A. "Dosjet e tipit 2A" në tipologjinë e policisë sekrete janë dosje që përgatiten para arrestimit të një subjekti. Dosja e tipit 2A krijohet për çdo shtetas, shtetas të huaj dhe person pa shtetësi, kur për të ka "të dhëna të vërtetuara" se zhvillon "veprimtari armiqësore keqdashëse kundër shtetit". Ato dokumentojnë drejtimin që marrin format e punës operative (ose punës së policisë sekrete).

Dokumentacioni kompleks rreth përgjimit prej dekadash të Martin Camaj po shqyrtohet dhe nga studiuesit e Autoritetit për të dhënë një tregim të saktë të asaj që ka ndodhur. Informacioni do të lidhet me dokumentet dhe do t'u vihet në dispozicion aplikuesve sipas kërkesës.

Çfarë ndodhi më pas?

Në këtë rast, media u përqendrua vetëm në një pjesë të vogël, ca faqe, të një koleksioni më të madh dokumentesh, pa i kushtuar vëmendje përmbajtjes së plotë të materialit. Rrjedhimisht, pavërtetësia që solli ky keq-lexim i një dosjeje të pjesshme shërbeu si burim për shpërndarje "lajmi" të bujshëm, pasi shkrimtari të nderuar nuk kishte pasur të bënte me asnjë organ sigurimi. Kjo dëmtoi imazhin e dikujt që e kaloi gjithë jetën në emigracion dhe që nuk kishte më mundësi të mbronte integritetin e tij pasi nuk jetonte më. Historia e publikuar në internet bëri jehonë në qarqet mediatike dhe shumë studiues erdhën për të lexuar dosjen pranë Autoritetit. Pasi u konsultuan me dokumentet, ata e trajtuan këtë rast me korrektësi në publikimet e tyre. Megjithatë, edhe sot e kësaj dite lajmi i rremë ende gjendet në internet dhe njerëzit e lidhin atë me trashëgiminë që la pas Martin Camaj.

Autoriteti zhvilloi një forum diskutimi në vitin 2020 për 95-vjetorin e shkrimtarit, i cili u pa në tre dimensionet e tij, si akademik, shkrimtar dhe gjuhëtar. Gjithashtu, Autoriteti nisi kërkimet për verifikimin, zbardhjen dhe plotësimin e të dhënave të dokumentacionit për figurën e Camajt. Autoriteti do t'i publikojë gjetjet në internet për këdo që t'i lexojë, në mënyrë që ngadalë të zbehet fuqia e lajmit të rremë.

Gjithashtu, Autoriteti nisi një hetim administrativ për çështjen për të trajtuar pasojat e abuzimit me dosjet.

Mbani mend:

- Sigurohuni gjithmonë që të keni kontekstin e një dokumenti, mos u mbështetni kurrë në informacione të pjesshme, në mënyrë që të jeni vërtet të saktë ndaj fakteve historike. Si çdo burim tjetër gazetaresk, edhe burimet arkivore, si dosjet e Sigurimit, duhet të kontrollohen sa i përket fakteve dhe kontekstit.
- Bëni kujdes me dosjet e Sigurimit duke qenë se mund t'ju joshë ideja të përqendroheshi në tepëri në një "skup" apo lajm të bujshëm, dhe mund të shpërndani lehtësisht një gënjeshtëri.
- Përdorni të gjitha burimet në dispozicion të Autoritetit dhe komunitetit të fushës së historisë.

Një rast keqpërdorimi përmes kalimit të dokumenteve tek të tjerët

Historia

Një media publike paraqiti kërkesë për informacion për dokumentet e krijuara nga ish-Sigurimi i Shtetit për dy shtetas që ishin të burgosur politikë gjatë regjimit komunist.

Duke qenë se kërkesa kishte të bënte me dy shtetas, të cilët nuk jetonin më, u mor miratimi i të afërmeve më të afërt. Qëllimi i deklaruar për botimin ishte përgatitja e një artikulli për jetën e dy të burgosurve politikë dhe fatin e tyre. Në mbledhjen e Autoritetit u miratua pajisja me dokumentacion dublikatë për kërkuesin.

Kërkuesi firmosi deklaratën e konfidencialitetit, ku ndër të tjera thuhet se kërkuesi e merr informacionin vetëm për median e tij dhe qëllimin e deklaruar. Ai gjithashtu nënshkroi se nuk mund t'ua kalojë personave të paautorizuar të dhënat personale apo informacionet konfidenciale të marra nga Autoriteti. Gjithashtu, gazetari nënshkroi marrëveshjen ku përcaktohej detyrimi i tij për të informuar Autoritetin me shkrim për publikimin e historisë të bazuar në vënien në dispozicion të dosjes, dhe publikimin e kopjeve të dokumentit, nëse do kishte të tilla, përpara publikimit.

Megjithatë, historia nuk u shfaq kurrë në mediumin publik. Në vend të saj, një gazetë private i përdori dokumentet gjatë zgjedhjeve lokale të vitit 2023, përmes të cilave sulmoi një kandidat për kryetar bashkie, duke akuzuar babanë e tij se ishte anëtar trupe gjyqese gjatë gjyqeve komuniste.

Çfarë ndodhi më pas

Edhe pse dokumentet i janë dorëzuar një organi mediatik për një qëllim të caktuar, ato kanë përfunduar në duart e një organi tjetër mediatik. Aty u shpërfill historia origjinale dhe dokumenti u përdor për të sulmuar dhe dëmtuar imazhin e një personi publik, duke i kujtuar se babai i tij mernte pjesë si anëtar i partisë komuniste në seancë gjyqi gjatë komunizmit. Emri i tij mund të lexohej, pasi emri i tij si funksionar partie ishte lënë i hapur edhe në dosjet që u dhanë për jetën e të burgosurve politikë, sepse ato ishin dokumente gjyqësore.

Në këtë rast, Autoriteti si lëshues i dokumentit është sulmuar nga të prekurit, familjarët e të burgosurve politikë, pasi dokumenti dukshëm është keqpërdorur. Gazetari i medias publike është nën një hetim administrativ, i cili do përcaktojë masën e dënimit. Historia e dy të burgosurve politikë mbetet ende e patreguar.

Mbani mend:

- Mosrespektimi i rregullave të ligjit e bën qasjen më të vështirë për të gjithë në planin afatgjatë.
- Çdo qasje është një shans për të korrigjuar një gabim nga e kaluara, për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të kuptuar më mirë të kaluarën. Përdorimi i dosjeve për qëllime politike të kohës minon integritetin e gazetarisë, procesin e qasjes në dosje dhe punën e Autoritetit.
- Tregohuni të përgjegjshëm me mundësinë unike që ju jepet për të pasur qasje në këto dosje.

Rregulla të ndryshme: Verifikimi i figurës nga autoritetet publike përkundrejt qasjes nga gazetarët

Autoriteti ka detyrimin ligjor të verifikojë figurën e zyrtarëve publikë në dosjet e Sigurimit. Qëllimi i kësaj dispozite në ligj është të mbështesë proceset demokratike: Duke bërë transparente lidhjet e mundshme sekrete me Sigurimin në të kaluarën, nxitet debati publik. Me këto njohuri forcohet besueshmëria e atyre që punojnë në institucionet shtetërore.

Përmes kësaj dispozite për verifikimin e figurës në Ligjin për Autoritetin e Dosjeve të Sigurimit, Shqipëria ndjek të njëjtën rrugë me të gjitha vendet e tjera të Evropës Lindore, që hapën dosjet e tyre të policive sekrete, si mjet për të trajtuar padrejtësitë dhe krimet e periudhës komuniste. Duke filluar nga Gjermania, e deri tek Polonia, Bullgaria, Rumania, Hungaria dhe Republikat Çeke dhe Sllovaqe, të gjitha vendet ish-komuniste të Evropës Lindore ndjenë nevojën për t'u marrë me ata që kishin punuar për aparatet e policive sekrete. Disa vende, si Polonia dhe Republika Çeke, hartuan madje të ashtuquajturat ligje të lustracionit, që e përcaktonin si vepër penale punën për ish-aparatit e policisë sekrete dhe i përjashtonin personat nga kandidimi për një periudhë të caktuar kohe. Të gjitha këto vende kanë pasur shumë raste të debateve publike pas publikimit të emrave të ish-punonjësve dhe informatorëve të policive sekrete. Ishte thelbësor për demokracitë e reja nxitja

e debatit publik rreth kësaj teme. Shqipëria ndjek po këtë rrugë me ligjin e saj për Autoritetin e Dosjeve të Sigurimit.

Megjithatë, ky proces i verifikimit të figurës së zyrtarëve individualë i nënshtrohet rregullave të posaçme të ligjit. Autoriteti fillon një proces kërkimi në bazë të një liste emrash që i është dhënë nga institucioni që paraqet kërkesën. Ky institucion mund të jetë parlamenti, një ministri ose një bashki. Në rregullat përcaktohet që rezultati i kërkimit do t'i jepet VETËM institucionit që bën kërkesën. Më pas, është në kompetencën vendimmarrëse të atij institucioni se si do të procedojë me rezultatet. Për shembull, nëse do të bëhet publik apo jo informacioni i marrë nga Autoriteti i Dosjeve, dhe nëse do të sjellin pasoja këto rezultate, si heqja e një personi nga detyra ose transferimi e tij në një pozicion tjetër.

Nuk është e mundur që t'i vihet në dispozicion ky lloj informacioni një gazetari. Ligji parashikon se gazetarët nuk mundën thjesht të marrin informacione për figurat aktuale publike. Është e rëndësishme të kujtoni që mediat gëzojnë të drejtën e qasjes sepse, në frymën e Ligjit, ato duan të kuptojnë të kaluarën historike. Një kërkesë e cila synon vetëm të verifikojë me emër figurën e një personi ose disa personave të ditëve të sotme kundrejt të dhënave nuk mund të pranohet. Duhet patjetër që çdo kërkesë të lidhet me një ngjarje ose person(a) kryesisht në rolin historik që kanë pasur më parë. Çdo funksion që personi mund të ketë në ditët e sotme nuk është i rëndësishëm për kërkesën, përveç rolit të tij historik.

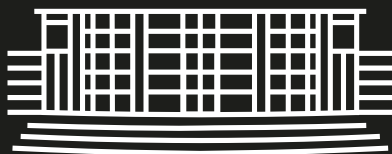
Autoriteti duhet gjithashtu të zbatojë dhe Ligjin nr.119/2014 "Për të drejtën e informimit". Gazetarët mund të paraqesin kërkesë bazuar në këtë ligj mbi procesin e verifikimit të kryer nga Autoriteti për zyrtarë që ushtrojnë funksione publike. Autoriteti ka pasur raste të kërkesave të tilla.

Në të gjitha këto raste, Autoriteti informon median për subjektin publik që ka kërkuar verifikimin e zyrtarit, si dhe rezultatin e verifikimit. Sigurisht që mediat kanë në dispozicion edhe faqen zyrtare të institucionit, ku publikohen në formë të shkurtuar rezultatet e verifikimit dhe vendimet konkrete të Autoritetit për zyrtarët.

Disa fakte dhe shifra shtesë për Autoritetin

Në fillimet e veta në vitin 2017, Autoriteti kishte një adresë të përkohshme në Ministrinë e Brendshme, pranë Gardës së Republikës së Shqipërisë, dhe u zhvendos në vitin 2023 në ambientet e tij të përhershme pranë Njesisë Administrative nr. 4, Rruga e Dibrës, Garnizoni "Skënderbej", Tiranë. Në raste të rralla, Autoriteti nuk mund t'u japë kërkuesve dosjet të cilat i ka në zotërim, për arsye sigurie kombëtare apo të ruajtjes së paqes. Kjo është në përputhje me Ligjin nr. 10/2023 të vitit 2023, Për Informacionin e Klasifikuar, i cili deklasifikoi në tërësi të gjitha dosjet e Sigurimit, përveç atyre "që kanë të bëjnë me marrëdhëniet ndërmjet shteteve dhe sigurinë kombëtare". Është e mundur që me kalimin e kohës ky kufizim të hiqet. Kur kjo të ndodhë, atëherë do t'i jepet informacioni kërkuesit. Në vitin 2021, Autoriteti u bë anëtar i Rrjetit Evropian të Agjencive të ngarkuara me Dosjet e Policive Sekrete. Që nga viti 2008, arkivat nga Bullgaria, Republika Çeke, Gjermania, Hungaria, Polonia, Rumania dhe Republika Sllovaqe shkëmbejnë përvojat e tyre në këtë rrjet. Çdo vit, një anëtar merr kryesimin e rrjetit, dhe për vitin 2024 këtë rol e mban Shqipëria.

Autoriteti kërkon të jetë pjesë e përpjekjeve për gjetjen e informacionit dhe kërkimin e trupave të shumë personave të zhdukur gjatë regjimit komunist, në bazë të ndryshimeve në Ligjin nr. 45/2015 që u miratuan në vitin 2022, si dhe aktet nënligjore në zbatim të tij që nuk janë miratuar ende.

AUTORITETI PËR INFORMIMIN MBI
DOKUMENTET E ISH-SIGURIMIT TË SHËTETIT

Manuali

për aksesin e gazetarë
dhe studiues në dokumentet
e ish-Sigurimit të Shtetit